

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 12

Рівне - 2018

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Зміст	3
Вступ	6
Альтмарк А. Психологічний аналіз особистісного та професійного зростання майбутніх психологів.....	7
Бакун К. Розвиток соціального інтелекту як чинник успішної адаптації особистості.....	9
Бенещук А. Особливості формування інтелектуальної готовності старших дошкільників до навчання у школі	11
Берестень Т. Експериментальне дослідження впливу середовища на формування поведінки девіантного підлітка	13
Бігун Л. Дослідження мотивації навчальної діяльності молодших школярів.....	15
Бунечко Ю. Вплив рівня домагань на прагнення особистості до самоактуалізації	16
Бутенко С. Значення духовності в розвитку особистості.....	18
Войчук А. Психологія мотивації до навчання учнів	21
Волович М. Образ ефективного лідера у соціальній психології	22
Воробей І. Психологічні особливості формування стресостійкості як фактора успішної учбової діяльності студентів-психологів	24
Гандзюк К. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі ідентифікації підлітків	26
Главінська Е. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників як механізм соціалізації	30
Горбова А. Зміст поняття «життєва перспектива».....	32
Гордійчук О. Причини виникнення професійного вигорання у медичних працівників	34
Іваник С. Особливості прояву агресивності у студентської молоді	38
Ісічук О. Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	40
Карпик О. Психологічні детермінанти виникнення конфліктів старшокласників з педагогами.....	43
Коноплицька Ю. Особливості розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.....	45
Корчакова В. Соціально- відповідальний маркетинг як інструмент психологічного впливу на споживача	47
Кузьмич Г. Психологічні особливості проявів булінгу	50
Лавренчук К. Основні причини виникнення тривожності у молодшому шкільному віці.....	52

Лавренко В. Розвиток пізнавальних процесів у період дошкільного дитинства	54
Левчук А. Смесложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	55
Левчук Л. Психологічні особливості визначення готовності дитини до навчання у школі.....	57
Лехкобит В. Динаміка формування рефлексії у майбутніх психологів під час професійної підготовки.....	60
Лехкобит М. Інтернет-залежність підлітків як актуальна проблема сьогодення	62
Лисюк І. Психологічний зміст поняття «самоусвідомлення особистості».....	64
Ліщук І. Психологічні особливості особистісної рефлексії студентів-психологів.....	66
Лоза С. Саногенне мислення та психічне здоров'я особистості.....	68
Лозицька К. Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	70
Максимчук В. Психологічні особливості вияву лідерських якостей у студентів-психологів	73
Мартинюк А. Емоційний стан старшокласників перед ЗНО.....	75
Марчук М. Психологічні особливості девіантних проявів у ціннісному вимірі особистості	77
Матухно Є. Методи проєктивної психології: можливості та перспективи	80
Мельник І. Вплив емоційних станів тривоги та страху на особистість	83
Мирончук Д. Вплив стилю сімейного виховання на міжособистісні стосунки підлітків	85
Мислінчук Ю. Дослідження соціально-психологічних особливостей здатності особистості до емпатії.....	88
Михайлова І. Вплив мікросоціуму на формування самооцінки.....	91
Намлієва Г. Особливості особистісних змін військовослужбовців внаслідок участі в АТО	94
Недільська А. Формування психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності	97
Нетреба С. Теоретичний аналіз соціально-психологічної адаптації особистості	100
Нечидюк М. Особливості застосування арт-засобів в системі розвитку емоційного інтелекту	102
Одейчук І. Фізіологічні та психологічні симптоми стресу як загального адаптаційног осиндрому.....	104
Олійник К. Психологічні особливості впливу емоційного вигорання на професійну діяльність в дорослому віці	106

Онисковець Б. Мотиваційні чинники перфекціонізму сучасної студентської молоді	108
Остапенко М. Дослідження типів темпераменту у сучасних студентів	110
Першко О. Екологічні цінності як чинник особистісного ставлення підлітків.....	113
Погулясва М. Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	115
Похильчук А. Психологічні особливості самооцінки чоловіків та жінок	117
Прокопович І. Психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості.....	119
Работій М. Модель розвитку позитивної «Я-концепції» майбутніх практичних психологів	121
Рєбій І. Експериментальне дослідження взаємозв'язку особистісної рефлексії та креативності	124
Речун Н. Психологічні чинники конфліктної поведінки у юнаків	126
Рудь О. Взаємозв'язок рівня емоційного інтелекту із допінг-стратегіями особистості.....	129
Савгира В. Особливості ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьківських вимог і заборон	131
Сардарян М. Психологічні особливості творчої особистості.....	134
Свінтозельська К. Особливості впливу Я-концепції на професійне самовизначення старшокласників	137
Солодка В. Експериментальне дослідження проблеми саморегуляції як важливої функції психіки людини	139
Строїнська Д. Психологічні особливості кропінь-стратегій особистості	141
Сукнацька А. Самотність і особливості її переживання в юнацькому віці ...	144
Товстун Р. Заздрість як соціально-психологічний феномен	147
Хомік Т. Психологічний аналіз проблеми стресостійкості студентів у сучасній психологічній науці.....	149
Чебан Д. Мотиви, які сприяють успішному навчанню студентів.....	151
Чмелюк Т. Формування та розвиток моральних якостей дошкільників засобами казкотерапії	152
Шахрайчук І. Психологічні основи формування структури цінностей сучасної молоді	154
Широких А. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості.....	157
Якимчук М. Комунікативна креативність як компонент самопізнання індивіда	158
Марценюк А. Психологічні особливості ставлення до сексу в особистості у періоді ранньої дорослості	161

Романюк В. Функціональні резерви організму та здоров'я людини..... 165

припускає переживання суб'єктом аналогічних емоцій об'єкта. Співчуття ж вимагає від суб'єкта емпатії певного інтелектуального розвитку та хисту соціально орієнтуватися, результатом чого стає реальна дія [2].

Отже, в психології є значні напрацювання з проблем емпатії (емпатійності). Аналіз вищевказаних досліджень робить очевидним висновок, що диференціація емпатії як процесу відбувається із врахуванням того, який із трьох компонентів у ній переважає: когнітивний, емоційний чи поведінковий. Перевага когнітивного компоненту у відображенні стану іншої людини характерна для адекватного розуміння іншої особистості. Домінування емоційного компоненту в емпатії свідчить про емоційний відгук однієї особистості на переживання іншої. У діяльній емпатії суб'єкт не тільки розуміє емоційний стан іншої особи, але й надає їй активну підтримку. Отож, емпатія є одним із регуляторів взаємостосунків між людьми.

Список використаних джерел

1. Балашов Е.М. Психологічні особливості соціальної емпатії студентів як засобу самореалізації / Е. М. Балашов // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 28. – с. 28-37.
2. Дьоміна Г.А. Психологічні особливості емпатії студентів – майбутніх соціально-психологічних працівників / Г. А. Дьоміна // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. Праць Інституту психології ім. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, - 2013, - Том VII. Екологічна психологія. – Вип. 32. С. 73-79.
3. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: Монографія / Л.П.Журавльова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка 2007, с. 14-15.
4. Штих І. І. Здатність до емпатії як компонент професійних здібностей психолога / І.І. Штих // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 2. – с. 177-180.

УДК 159.923.2

ВПЛИВ МІКРОСОЦІУМУ НА ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ

Михайлова Ірина, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Савуляк В.О., старший викладач

На сучасному етапі розвитку психологічної науки в нашій країні однією з найбільш актуальних є проблема розвитку самосвідомості як

найважливішого складеного компонента особистості. У психологічній літературі показано, що будучи "ядром особистості", самосвідомість робить регулюючий вплив на всі сторони життєдіяльності людини. Самосвідомість – це здатність людини усвідомити саму себе, своє «Я», свої потреби, інтереси, цінності, своє буття і його сенс, власну поведінку й переживання тощо [3, с.126]. Самосвідомість формується завдяки мікросоціуму, однак ставлення найближчого оточення до людини з віком все більше базується на тому, якою вона себе усвідомлює.

Проблеми самосвідомості розглядали як вітчизняні, так і іноземні психологи. У руслі західної психології для опису реальності, що лежить за поняттям «самосвідомість», найбільш часто вживаним є термін «Я-концепція» як сукупність усіх уявлень індивіда про себе (К. Роджерс). Найповніше розкрив поняття «Я-концепції» Девір Майєрс. «Елементи вашої Я-концепції – переконання, за допомогою яких ви визначаєте себе, являють собою ваші Я-схеми. Наші Я-схеми – наше сприйняття самих себе як спортивних, занадто товстих, розумних або яких-небудь ще». Найповніше методологічні основи дослідження самосвідомості в рамках діяльнісного підходу сформулював С. Л. Рубінштейн, підкреслюючи, що особистість як свідомий суб'єкт усвідомлює не тільки навколишнє, а й себе в своїх відносинах з оточуючими. Також питаннями самосвідомості займалися наступні вчені: М.О. Мдивані, А.В. Шишковская, О.В. Лаврова, С.Л. Рубінштейн, А.Н. Леонтьєв, Л. С. Виготський.

Цілями даної доповіді є:

✓ Опис впливу мікросоціуму на формування та зміну самосвідомості;

✓ Опис впливу самосвідомості на стосунки з мікросоціумом.

Вирішальне значення для розвитку самосвідомості має взаємодія з дорослими, які виробляють у дитини певне ставлення до предметів і до самого себе. М. І. Лісіна простежила розвиток самосвідомості дошкільників залежно від особливостей сімейного виховання. Діти з точними уявленнями про себе виховуються в сім'ях, де батьки приділяють їм достатньо багато часу; позитивно оцінюють їх фізичні та розумові дані, але не вважають рівень їх розвитку вище, ніж у більшості однолітків. Цих дітей часто заохочують, але не подарунками; карають, в основному, відмовою від спілкування. Діти із заниженими уявленнями про себе ростуть в сім'ях, в яких з ними не займаються, але вимагають слухняності; низько оцінюють, часто дорікають, карають. Таким чином, дошкільник бачить себе очима значущих дорослих [1, с.89].

Соціальна роль, яку приймає особистість знаходячись у складі групи (навчального або робочого колективу, серед товаришів тощо), також

справляє вагомий вплив на самосвідомість людини [2, с. 53]. Прикладом цього є те, що жоден з «арештантів» із відомого експерименту Філіпа Зімбардо не виявив бажання достроково звільнитися, навіть коли було оголошено, що за участь не заплатять. Зімбардо дійшов висновку, що «в'язні» перейнялися і зжилися зі своїми ролями, які стали інституалізованими [6, с.48].

Однак так, як мікросоціум впливає на самосвідомість людини, так і уявлення людини щодо себе впливає на те, як її сприймає мікросоціум. Соціальний психолог Емі Кадді провела експеримент, у якому люди, які були у складі експериментальної групи, повинні були прийняти «сильну пози», після чого пройти співбесіду; ті, хто входили до складу контрольної групи мали пройти співбесіду без попередніх приготувань. Учасники експериментальної групи автоматично приймали «сильні пози» і під час співбесіди (розправлені плечі, ледь підняте підборіддя), у той час як деякі учасники контрольної групи не демонстрували невпевненість. У результаті експерименту, люди, які проводили співбесіду й не знали, про прийняття групою людей «сильних поз», висловились, що для роботи обрали б людей, які входили до експериментальної групи [5].

Самосвідомість часто відображається через я-тілесне. Алан і Барбара Пізи вивчали, як через жести справити правильне враження на оточуючих. Узагальнюючи результати їх експериментів, можна зазначити, що більш впевнені у собі люди, які позитивно ставляться до себе зазвичай при спілкуванні використовують «відкриті» жести, наприклад розгорнуті долоні до співбесідника. І вони користуються більшою прихильністю та увагою інших [4, с.316]. Подібну тенденцію підтвердило наше дослідження серед старшокласників. За результатами більшою популярністю серед однокласників користувались ті учні, які мали високу самооцінку, яким була притаманна впевненість у собі, і демонстрували вони це при спілкуванні «сильними позами» та «відкритими» жестами. У той час як учениця з низькою самооцінкою, яка зазвичай виглядала несміливою та скутою, є непомітною для більшості однокласників.

Отже, соціум впливає на формування самосвідомості, у свою чергу те, якою людиною себе усвідомлює впливає на сприйняття її оточенням. У перші роки життя дитина усвідомлює себе через ставлення батьків до неї. Великий вплив на має соціальна роль, яку їй приписують у малій групі, оскільки людиною ідентифікує себе з цією роллю. Вплив самосвідомості на мікросоціум частіше здійснюється через Я-тілесне. Люди, які впевнені у собі, мають високу самооцінку, усвідомлюють свої позитивні якості, зазвичай використовують «сильні пози» та «відкриті» жести, чим завойовують прихильність до себе з боку інших.

Список використаних джерел

1. Джеймс У. Психология / У. Джеймс. – Самара, 2000. – 285 с.
2. Майерс Д. Г. Социальная психология/ Д. Г. Майерс. – СПб.: Питер, 2016. -800 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко // Навчальний посібник. – Київ: Центр навч. літератури, 2004. – 272 с.
4. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла/ А. Піз, Б. Піз. – К.:ТОВ «Компанія ОСМА», 2015. – 416с.
5. Dominus Susan "[When the Revolution Came for Amy Cuddy](#)" / Susan Dominus // [New York Times](#). – New York: Retrieved October 19,2017
6. Kleinman P. Psych 101:Psychology Facts, Basics, Statistics, Test, and More!/ Paul Kleinman. – Avon, Massachusetts: Adams Media, a division of F+W Media, Inc., 2012. – 288 p.

УДК 159.923:355.4 (477)

**ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНИХ ЗМІН
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВНАСЛІДОК УЧАСТІ В АТО****Намлієва Ганна, здобувач вищої освіти, РДГУ***Керівник: Савуляк В.О., старший викладач*

Участь у військових подіях є потужним стресом, що призводить до функціональних порушень організму, розвитку соматичних захворювань і виникненню патологічних реакцій. Разом із бойовим досвідом військовослужбовці ЗСУ отримують психічні травми, а їхня психіка зазнає значних змін. Стрес, пережитий людиною в екстремальних ситуаціях, як правило, виходить за своєю інтенсивністю за межі звичайного людського досвіду, що часто призводить до формування різних психічних розладів. З огляду на те, що в організації медичної, психологічної, професійної та соціальної реабілітації учасників бойових дій на сьогодні немає єдиних методологічних підходів, а визначені тільки окремі напрямки теорії і практики з цієї проблеми, існує необхідність розробки оптимального варіанту проведення медико-психологічних реабілітаційних профілактичних заходів. [2, с. 5].

До проблематики, що пов'язана із діагностичними особистісними змінами в учасників бойових дій, зверталися як зарубіжні, радянські, так і українські вчені, а саме: Р.А.Абурахманов, А.А.Боченков, М.Є.Зеленова, С.Д.Максименко, В.Ф.Місюра, Є.В.Підчасов, О.В.Тімченко, Б.Колодзін активно вивчали психологічні наслідки стресу, викликаного участю у бойових діях; Ю.А.Александровський, В.П.Каменченко, Є.О.Лазебна, Н.В.Тарабріна, Б.П.Щукін досліджували особливості реакції людини на

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 12

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 1.06.2018 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 13,8. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету